

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

Any VI.

BARCELONA 30 DE NOVEMBRE DE 1883

NÚM. 61.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas
las comunicacions y en las llibrerías de Verdaguer, Parera, y Felip.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA

D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Conforme prevenen los articles 12 y 17 del Reglament, se convoca als senyors associats á Junta general ordinaria pera lo dia 15 del vinent Desembre, á dos quarts de nou de la vetlla, en lo local de la ASSOCIACIÓ, y 's posa en son coneixement que s' elegiran als que hagin de desempenyar los càrrechs de President, Vis-President, Tresorer, dos Vocals y Secretari 2.ⁿ quals càrrechs se provehirán pera dos anys. — Barcelona 30. de Novembre de 1883.—P. A. DE LA J. D., Lo Secretari 1.er LLUIS MARÍA SOLER.

SESSIÓ Y EXCURSIÓ.

Desembre 6.—Sessió preparatoria de l' excursió á Vimbodí, Vinaixa y Albi.—Lectura de la Memoria de l' excursió á Olesa y Sant Salvador de las Espasas, per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

» 8 y 9.—Excursió á Vimbodí, Vinaixa y Albi.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE NOVEMBRE.

Rvnt. D. Martí Framis, Pbre.

D. Marian Masferrer.

» Jaume Trius y Vía.

» Manel Rodriguez Suarez.

DELEGATS.

- D. Joseph Admetller y Vinyas, á Girona.
» Manel Piniella, á Prats de Llussanés.
» Francisco Pallerola, á la Seu d' Urgell.
» Pau Guim, á Montferrand (Fransa).

CONFERENCIA

SOBRE

UNA EXCURSIÓ Á TUNG HOA Y NAN-KIN (XINA), Y VISITAS ALS MAUSOLEUS IMPERIALS DE LAS ANTIGAS DINASTIAS.

(Continuació.)

Ab motiu d' aquesta destrucció doná lo conferenciant algunas noticias sobre la rebelió dels Taiping. Hung era un home vulgar, reprobat sempre en sos estudis universitaris; sa darre-ra rejecció tingué lloch á Canton, ahont Hung va coneixer un missionista protestant, lo doctor Roberst, de quí recullí algunas traduccions xinas dels llibres sants; exaltada la seva imaginació per sa falta d' éxit literari, se vegé subjecte á atachs nerviosos que li produhiren visions estranyas fentli creure que era 'l fill de Deu y germá de Jesucrist enviat á la terra pera exterminar als dimonis representats per los Tártars que, en lo sigle xvii, conquistaren la Xina. Feu una especie de proclama política y religiosa, barreja extranya de creencias y preocupacions xinas é ideas cristianes, y en 1849 llensá 'l crit de rebelió contra 'l govern imperial desde las montanyas Kuan-Si, reunint al seu voltant tots los lladres y piratas de la comarca ab los que organisá un exércit. Los imperialistas que sortiren en sa persecució foren derrotats, y, de victoria en victoria, arribá fins á davant de Nankin que conquistá en 1851: en cinch ó sis mesos havia pogut reunir un exércit de 160,000 homes. Se feu proclamar emperador ab lo nom de Tai-ping (Gran tranquil·litat) y doná á son regne lo de Tien-Kuo (celest imperi.) Desde aquell dia lo gran imperi xino se trobava de fet dividit en duas nacions, ja que potser mes de 140 milions de súbdits estavan sostrets á la autoritat del Emperador tártar.

Comprenent lo rey Tai-ping que son poder no podia fermar-se, sense atacar al Emperador en sa propia capital, ordená que sortís

una expedició pera Pekin, composta de set mil homens y manada per un oficial inferior. Aqueix petit exèrcit lliurá vint batallas ab las tropas imperials derrotantlas sempre, obrintse pas en una extensió de mil quatrecentas millas de terra enemiga de la qual no entenian ni la llengua, ni 'n sabían los camins, guiantse per la brújula. Arrivaren á curta distancia de Pekin y allí se sostingueren durant tres mesos sufrint los rigors del fret de Mongolia; y veyent que no 'ls arribava del Sud cap classe de refors, tingueren que empendre la retirada sostenint en ella diferents combats, tornant á entrar en Nankin com si no mes vinguessin de realisar un passeig militar. Hung no compregué que ab aqueixa expedició s'hi jugava 'l trono, y 'l va perdre á consecuencia de sa imprevisió; si en lloch d'aqueixa petita divisió hagués enviat al Nort un exèrcit formidable, l'emperador s'hauría refugiat á Tartaria y la Xina haguera tingut de nou una dinastía nacional.

Lo desvaneixement del poder va fer perdre á Hung la poca rahó que li quedava y tancat en son palau, rodejat d'una Cort de donas, aquell epilèptich vegé renovar-se las visions que abans tenia y no cuydá d'organisar sas tropas. La insurrecció se fomentá dintre sas filas: dos dels generalíssims anaren á conspirar contra 'l rey Tai-ping dintre de la famosa Torre de porcellana. Aquesta conjuració fou descoberta á temps, los seus capdills degollats y la torre llensada als ayres per la explossió de cent barrils de pólvora.

Mes la desorganisació entrava per tot en lo camp rebelde, mentres que los imperialistas se refeyan ajudats per la intervenció anglo-francesa, y per fi Nan-Kin fou sitiát y quant Hung vegé perduda la partida se tancá en son palau, al que ficá foch cremantse éll y tota sa familia.

EXCURSIONS

(*Extracte*)

PALLEJÁ Y MARTORELL (visita á las colleccions del Sr. D. Francisco Santacana) (oficial) 18 Novembre 1883.

Assistencia del Srs. Casades (P.), Castellet, Santos, y Soler (Ll., M.)

Sortiren los excursionistas de Barcelona ab lo tren primer de la linea de Tarragona, arribant á Pallejá á dos quarts de vuyt. Lo

primer que en dit poble s'esmenta, al arribarhi en còmodes tartanas desde la estació de Molins de Rey, es la casa senyorial, assentada al peu de la carretera y en estat de perfecta conservació, malgrat algunes innovacions y adefessis posteriors á la primitiva fàbrica. Aquesta pot remontarse, tot lo mes al segle xvi, puix son aspecte exterior y 'ls detalls arquitectònichs que presenta, corresponen al últim períododel goticisme. Es digne de mencionarse la gran entrada de la casa, dividida per un arch de atrevida volada en dos seccions qual respectiu sostre lo forman arquets arrancant del mur, dessorbre mén-sulas figurant disformes caras, y units per senzillas claus. Al fons está situada la escala que comunica ab lo pis superior, d'aspecte verament senyorial, per esser la barana d'ampit corregut, marcantse en sa basa la zigazaga dels grahons. De la antiga configuració de las cambras poch ne resta, puix avuy están habilitadas pera quartos del hostel establert en la casa; emperó en una d'ellas s'hi conservan vestigís d'ornamentació especial y en altra un bell enteixinat.

Passaren los excursionistas á recorre 'l poble, qual vehinat s'eleva á 750 habitants. y guiats per lo Rvnt. Sr. Rector, visitaren l'iglesia parroquial. que encara que de gust pessim exteriorment, presenta bonichs retaules en son interior; figurant en lo principal una grandiosa imatge de Sta. Eulalia, patrona del poble, destrament esculpida. En la ala dreta de las capellas poden estudiarse los requadros d'un altar de primers del segle xvii (1623), erigit per los jurats de la vila, que ostentan molt apreciable factura. Al seu costat hi ha altre retaule del any 1724, digne també de especial estima, y lo tercer, que fou erigit en 1580, es una joia del Renaixement, mostra de la pietat y devoció del poble envers sa patrona Santa Eulalia, de qual martiri ne presenta varios passatges pintats sobre taulas. Los arqueòlechs dehuen agrahir al esmentat Sr. Rector lo cuidado que posa en fer compendre la válua artística d'aquellas obras, que contrastan ab los demés enguixats altars de la Iglesia.

Se coneix que aquesta fou erigida al abandonarse lo primitiu temple de Pallejá, situat en una plasseta vehina; es una humilissima iglesia románica ab senzilla y robusta torra y un ábside de reduhidas dimensions. Son interior, complertament alterat, serveix ara pera seller, mes en un ángul hi ha una capella, oberta en lo segle xvi, qual sostre estrellat es digne de notarse per sa relativa complicació.

De pedintse del amable Sr. Rector, quals serveys regraciaren nos res consocis, prenguéren la carretera cap á Martorell á las 9'23 minuts, ahont arrivaren á las 10'50. Vegeren algunas de las construccions de la vila y 'l Pont del Diable y després de dinar, visitaren lo museu Santacana, que forma un dels principals objectes de

la excursió. Ab calma estudiáren lo nombrós aplech de fragments y despallas que 'l Sr. Santacana tè format, y sobre tot sa col·locació acertada y dirigida ab intel·ligencia y rigorisme propi d' un arqueólech. Fora tasca llarguíssima detallar un per un aquells exemplars, per lo que ho deixem pera l' encarregat de la memoria de la excursió.

Arriváren los excursionistas á Barcelona ab l' últim tren.

CASTELLDEFELS (particular) 25 de Novembre de 1883.

Assistencia dels Srs. Barallat (H), Coll y Brugada, Coll y Gasch Vergés, Cardona, Casassa, Masriera (A.) y Masriera (E).

S' efectuá eixa excursió sortint ab lo tren de Vilanova á un quart de una de la tarde. Arrivats á Castelldefels, després de visitar ràpidament las vellas torras y antigas fortificacions que donan á aquell poble un aspecte sumament pintoresch, se dirigíren á la iglesia parroquial, objecte de la excursió, ahont lo Sr. Rector Rvnt. D. Joan Gaja Pbre., los rebé ab suma amabilitat y, després d' obsequiarlos, los posá de manifest las remarcables joyas litúrgicas que posseheix la parroquia de Castelldefels. Son aquestas una creu professional de plata macissa, d' estil gótic ab reminiscencias platerescas, poguentse assegurar que data de principis del sigle xvi.

Cridáren també la atenció dels excursionistas un *Lignum Crucis* de plata daurada, duas bacinas de captar del meteix metall, una custòdia barroca, uns artístichs encensers del sigle xvii en los quals hi figura una pretesa imitació de las fortificacions de Castelldefels, miniaturadas; y una *pau*, de plata també, d' un dibuix correcte y elegant, no obstant de pertanyer á una época ja avansada del renaixement.

La descripció de la originalíssima planta del temple, castell y torras de Castelldefels, será objecte de la memoria detallada; debent ara afegir sols, que l' Arxiu parroquial es molt digne d' ésser visitat ab detenció, ja que conté molts pergamins del sigles xiv, xv y xvi molt interessants pera la historia de la localitat. Los excursionistas en una lleugera revisió que practicáren, notáren varias provisions reals de Joan I, Martí l' *humá*, Alfons V y Joan II, com així meteix un Breu d' Inocenci XII, del que 'n penjan dos magnífichs segells de plom ab los bustos de Sant Pere y Sant Pau.

Altra curiositat posseheix la parroquia de Castelldefels, y es un llibre manuscrit que es propietat dels *Confreres de la Confraria de la Verge de la Salut* que allí 's venera, y que á mes dels estatuts y documents propis d' aquesta institució, conté una «*Ressenya històrica de la antiga imatge de la Verge,*» escrita per algun rector del sigle passat en correcte y amena prosa catalana y ab molta erudi-

ció y acopi de noticias històriques. Es un document interessantíssim y que 'l Sr. Rector, tingué la galanteria de facilitar als excursionistas pera traure'n copia detingudament á Barcelona.

Los germans F. y Ll. Colomer, que s' agregáren á la excursió traguéren bellas reproduccions fotogràfiques del castell é iglesia; lo Sr. Masriera (E.) reproduhí á l' oli un paisatge de Castelldefels, y 'ls Srs. Vergés, Coll y Brugada y Masriera (A.) traguéren aquarellas, dibuixos y calchs dels fragments arqueològichs mencionats y d' un típich escut que hi ha en las campanas de la parroquia, construhidas en lo sigle xv.

NOVAS.

Lo dia 26 del present mes celebrá la CATALANISTA lo seté aniversari de sa fundació ab una solemne vetllada literaria que, malgrat lo mal temps, se vegé favorescuda per una escullida concurrència. En la testera del saló hi apareixia una ben entesa combinació de plantas tropicals en recort dels paissos que foren lo principal teatre de las exploracions científicas del viatger catalá, qual retrato anava á colocalse en la galeria d' excursionistas célebres de Catalunya. Lo designat per la Junta pera la festa d' aquest any ha sigut lo modest fill de Set-Casas, l' eminent botánich D. Joan Isern y Batlló, que, despres d' haverse distingit en Espanya, passá ab una comissió oficial á la América del Sud, ahont, per espay de quatre anys, recorregué gran part d' aquell pais, atravessant duas vegadas las altíssimas montanyas dels Andes y apres lo caudalós riu Amazonas, fent en sas excursions aprofitadíssims estudis y portant á la península una interessant colecció d' exemplars de botánica.

A la hora acostumada, s' obrí la sessió baix la presidencia del senyor Auléstia y Pijoan, qui pronunciá oportunas y discretas frases alusivas al acte; recordá los esforços y gestions que en pró del art, de las ciencias y dels estudis històrichs ha vingut fent l' Associació en son periodo de set anys, y encoratjá al jovent catalanista á que no desmayés en la tasca comensada, y á que ab zel, fé y entussiasme perseveri en sos travalls y propòsits pera que aquests redundin en benefici de la pátria. Termenat lo parlament d' obertura, posats en peu los senyors associats, lo Sr. President, en nom de l' Associació, descobri lo retrato d' Isern, qual aparició fou saludada ab una espontánea salva d' aplaudiments. Lo quadro es degut al pinzell del reputat pintor y consoci D. Joseph Mirabent, y si aquest nom no fos ja una garantia, pera no dubtar de son mérit artístich, bastaria la contemplació de la tela pera convencers de que es una obra perfecta y acabada.

Concedida la paraula al soci Sr. Massó, passá á llegir la ressenya biogràfica d' Isern, escrita pel també soci D. Ramon Vergés. En ella s' esmentan las circumstancias de sa vida, sos importants estudis botànichs y sos interessants viatges, ab la consegüent série de penalitats y contratemps propis de qui empren tant llunyanas excursions. La concurrència escoltá gustosa tant interessant relació, remerciant al autor ab un merescut aplaudiment.

Se llegíren despres per sos autors las següents composicions: *Cansó*

d' *hivern*, poesia de D. Ferrán Agulló; *La despulla*, traducció de Coppée, de D. Arthur Masriera; *Vilaniu*, fragment de la novel·la inédita d' aquest nom, de D. Narcís Oller, y *Montserrat*, cant del poema inédit *Mallorca*, de D. Damas Calvet, y per lo Sr. Company la poesia festiva *L' últim*, de don Joseph Verdú.

Termenà l' acte ab un breu discurs de gracias donat per la presidencia á las personas que s' havian dignat afavorir-lo ab sa assistencia, y fent vots per la prosperitat de l' Associació, aixecantse la sessió prop las onze.

En la vetlla del dia 19 del present mes, l' Associació honrà la memoria del erudit historiògrafo é inoblidable consoci D. Andreu Balaguer y Merino ab una solemne sessió necrològica, que fou á la vegada expressió d' afecte al amich y testimoni d' admiració al literat.

En la testera del saló s' hi colocá una gran corona de semprevivas, entrellasada ab una cinta de dol ab los mots *Historia y Lletres*. En son centre hi apareixia un pergamí contenint lo nom del difunt y tetxa de sa mort, y la inscripció llatina R. I. P., surmontat tot per una creu. En la part superior se destacava l' escut de l' Associació, cubert per una glassa negra que 's combinava ab una palma. Aquest conjunt de decoració, senzill y sever qual requeria 'l motiu del acte, meresqué 'ls elogis dels concurrents.

S' obri la sessió á las nou baix la presidencia del Sr. Vice-President D. Antoni Rubió y Lluch, qui pronunciá sentidas frases apropiadas al acte que se celebrava. Doná á conèixer la presidencia la monografia referent al temple romá anomenat d' Hércules, quals restos poden contemplarse en lo local de l' Associació, y que pera la meteixa redació lo malaguanyat escriptor; llegint així meteix una comunicació del soci honorari Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals, excusant sa assistencia per motius de salut y evidenciant lo elevat concepte que li mereixia son deixeble predilecte. Ocupá despres lo sitial dels lectors lo vocal de la Junta Directiva D. Antoni Auléstia y Pijoan, qui doná lectura á una extensa y ben escrita ressenya dels treballs y escrits publicats uns, inédits altres, de Balaguer y Merino, fent avinent las grans dots de paciència, perseverancia y erudició que resplandian en sa ímproba y espinosa tasca; son elevat é imparcial criteri, sas rellevants qualitats mòrals, y manifestant per últim la gran pèrdua que ab dita mort han experimentat las lletres pàtrias. D. Eduart Tàmaro llegí una corona fúnebre, composta de pensaments bíblics relacionats ab lo carácter, vida y obras del difunt. Finalment, lo president D. Joaquim Riera y Bertran doná lectura d' una poesia en la qu' hi resplandeixen puríssims y elevats conceptes. Termenà l' acte ab un breu parlament de gracias donat per la Presidencia als senyors lectors y concurrents y d' un modo mes especial á la distinguida representació de la Real Academia de Bonas Lletres, que ab sa assistencia volgué donar una prova d' afecte envers son digníssim company de Directiva y zelosíssim Bibliotecari que fou de tant docta corporació.

Havém tingut la satisfacció de saber que l' arca de plata del sigle XIV ab interessant imatgeria que guardaba las relíquias de St. Cugat y St. Sever á St. Cugat del Vallés, se troba molt bé y degudament custodiada, á la iglesia parroquial de St. Cugat de Barcelona, ahont se posa de manifest lo dia de la festivitat de la parroquia.

Han visitat lo local de l' Associació los Srs. D. Maurici Stapff, ex-catedràtic de la facultat de Ciències en la Universitat d' Upsala, y un dels enginyers geòlegs que mes activa part han pres en los treballs de la perforació del túnel del Sant Gotard, y lo Il·ltre. Sr. Abbé Didelot, vicari general honorari de Valence, que està escrivint en l' actualitat una obra sobre la iconografia romànica, y mes especialment de la provinenta dels monuments de la ordre de Cluny.

Nostre Vice-President D. Antoni Rubió y Lluch, ha sigut elegit acadèmic corresponent, á n' aquesta ciutat, de la Real de la Historia y ultimament Mantenedor del Consistori dels Jochs Florals del present any.

Altres dels importants acorts presos per la Junta Directiva de la nostra Associació, durant lo mes que fineix, es la publicació d' una Guia-itineraria de Catalunya, quina redacció s' ha encarregat als socis D. Antoni Massó y D. Cèssar A. Torras.

Aquesta obra se publicarà per seccions, formant cada una d' ellas un petit quadern de butxaca, de dimensions apropiadas pera que 'ls viatgers y excursionistas puguin usarne y consultar-lo sens que 'ls cause molestia.

Tal pensament, iniciat per lo citat Sr. Massó, qui té ja recollits gran nombre d' elements pera realisar-lo, y en quina tasca serà sens dubte eficaçment ajudat per lo Sr. Torras, creyém que donarà grans resultats pera l' excursionisme, ja que, una vegada feta la publicació, serà lo mes poderós auxiliar pera fomentar las excursions per la nostra terra.

Necessari es, no obstant, que los citats senyors trobin bona acollida entre las personas y corporacions á qui 'ls serà precis demanar datos pera la obra esmentada, y nos fem un deber en reclamar-la en nom de la ASSOCIACIÓ.

Han sigut cedit's á l' Associació los objectes y obras següents:

Per los Successors de D. Joseph María de Mas y Casas: *Ensayos históricos sobre Manresa* (entregas 24, 25, 26 y 27), Manresa 1883. Per don J. Massó y Torrents: *Lo Fresser*, del propi donador, Barcelona 1883. Per D. Juli E. Tarrats: *Historia de la dominacion de los árabes en España*, sacada de varios manuscritos y memorias arábicas, por el Dr. D. José Antonio Conde; Tomos I, II y III. Per D. Pau Guim: *Siete tratados*, por D. Juan Montalbo, Bezangon 1882. Per D. Joaquim Guasch: Una testa de marbre (segle XVIII). Per D. Constantí Llobart delegat á Valencia: *Los fills de la morta-viva*, apuntes bio-bibliogràfics pera la historia del renaixement llemosí en Valencia, per lo propi donador, Valencia 1883. Per la Redacció del «Escut de Gracia»: *Discurso* del Rdo. Dr. D. Narciso Canet en el acto solemne de la distribucion de premios á los alumnos de las escuelas municipales de la villa de Gracia. Per l' Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro: *Conferencia sobre riegos*; su importancia, mejoramiento y aumento de los mismos en España; crítica de su legislacion, por D. Pedro García Faria, Barcelona 1883. Per lo «Rat-Penat»: *Discurs* del President D. Ferrán Reig y Garcia, Valencia 1883. Per D. Ramon Vergés: una antena d' un crustáceo podostolmo fam—*Macruros*.